

The article deals with the methodological position of educational activities within the teachers of the university; different approaches and views on this educational category are revealed. Educational activity is by the author conditionally divided into the following components: training activities, methodical activities, research activities, organizational, educational and social activities. According to the author's views on a variety of scholars on methodological activities can be summarized into four areas:

Methodical activity is reduced to methodical work that is related to self-education lecturer, working with didactic tools, training in the subject field.

This activity is associated with studying of a particular subject. In this case, the authors did not consider the specific guidance and training of the lecturer, and the terms "methodological activities", "training activities" are used interchangeably.

Methodical activity is a set of relatively independent skills with a distinct specificity in the structure of vocational and educational activities.

Methodical activity is an independent type of vocational and educational activities, which includes general theoretical framework implementation, a unitary structure of this type for professional activities of lecturers, general outlines procedures for implementation of learners' guides.

Educational activities, methodological activities, lecturer

УДК 37.013.77:37.036:378–057.82

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Н.С. Дзогій, аспірант

В статті розглядаються категорії «творча особистість», «уміння», «творчі уміння» у психологічному та педагогічному аспектах, визначаються їх сутність та зміст, значення умінь і навичок в професійній підготовці студента як складової творчої індивідуальності людини.

Уміння, творчість, творчі уміння, творча особистість, система вищої освіти, професійно-творча підготовка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Глобальні зміни в соціальному, політичному, економічному устрою України на сьогоднішній день вимагають корекції в фаховій підготовці студентів в системі вищої освіти. Ринкові відносини в суспільстві вимагають від фахівців різних галузей відповідального ставлення до своїх обов'язків, професійного і творчого підходу до справи, що передбачає набуття цілої низки навичок і умінь та використання їх в практичній діяльності.

Мета статті – розглянути питання формування творчої особистості і творчих умінь студентів в процесі професійної освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. Вітчизняні і зарубіжні дослідження з питань творчих умінь і творчої особистості висвітлені в працях Ш. Амонашвілі, Н. Батечко, Л. Виготський, А. Горальський, І. Зайченко, Г. Никитина, О. Романовська, С. Сисоєва, Е. Фромм та інших науковців.

Одним з основних завдань «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки» – є побудова ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку дитини, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу, підготовка молоді до свідомого вибору сфери життєдіяльності [13].

Наказ Міністерства освіти України № 161 від 02.06.93 р. «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» визначає, що найважливішим завданням сучасного вищого педагогічного навчального закладу є розвиток навичок самостійної роботи та оволодіння методикою дослідження та експерименту, а також забезпечення і озброєння студентів продуктивними способами набувати і застосовувати на практиці знання та уміння у своїй професійній діяльності, а також застосовувати творче мислення при вирішенні нетипових виробничих проблем, на основі яких вони зможуть аналізувати власні пізнавальні дії, узагальнювати і переносити у нові умови способи професійної діяльності [12].

Виклад основного матеріалу дослідження. Система вищої освіти передбачає створення сприятливих умов для формування творчої особистості в процесі навчально-виховної, наукової, інноваційної діяльності студента, запорукою яких є також особистісний, індивідуальний підхід до кожного. Професійно-творча підготовка майбутнього фахівця, із своїм індивідуальним баченням використання набутих знань, умінь, навичок це – процес особистісного і професійного становлення молоді людини, готовності до творчої діяльності. Щоб виховати творчу особистість, треба починати з системи освіти, яку необхідно вдосконалювати, тому що фахова підготовка потребує розвитку творчих здібностей, здатності до творчого мислення, для формування навичок, вмінь, необхідних фахівцю певної професії. Ми повинні розуміти, що «освіта – це складова частина і продукт соціалізації, процес і результат засвоєння системи наукових завдань, умінь і навичок» [14, с.17]. Головним завданням сучасної освіти повинно бути: формування творчої особистості і створення для цього сприятливих умов у вищому навчальному закладі.

Самореалізація і професійний розвиток особистості залежить від багатьох складових, одним із основних є включення в соціум, самовираження в професійній діяльності, розвиток комунікативних здібностей, сформованість до впровадження новітніх технологій, умінні виділити головне і перспективне. «Люди, здатні до творчості, легко адаптуються в будь-якому соціальному середовищі, життєвих і професійних ситуаціях. Здатності і можливості до адаптації знаходяться в них самих, у їхньому умінні абстрагуватись від другорядних моментів,

виділяти головне й істотне, бачити цікаве і перспективне, вибудовувати умовиводи щодо можливих варіантів вирішення проблеми, знаходити практичні шляхи її розв'язання і зосереджуватися на їхній реалізації» [11].

Анджей Ґоральський сучасний польський методолог творчості розглядає у своїх філософсько-педагогічних дослідженнях творчість як виду властивість людини і людства в цілому, певний вид ремесла чи вміння, тобто людської діяльності, в якій є свої традиції, майстри, корпоративність, професійні секрети, а також правила, яких можна і треба навчати [2; 4]. Також він переконаний, що «Творчість – це вид ремесла, ... і цього ремесла можна навчити» [2].

За Е.Фроммом, творчість – це здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це спрямованість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду [7]. Важливою складовою інноваційної освіти є «особистісно-діяльнісне оволодіння гуманістичною методологією творчого перетворення світу і гармонізації відносин «людина–природа–суспільство», збереження і розвиток творчого потенціалу людини» [3, с.275] «діями, пов'язаними з творчістю, є формулювання задуму, поетапна його реалізація» [1]. Рівень сформованості творчої особистості передбачає систему творчих якостей, які спроможні спрямувати її до професійно - творчої діяльності, здатних розвивати творчий потенціал упродовж життя.

Творчі уміння, які вказані у Державному стандарті освіти України як бажаний компонент, потребують більш досконалого вивчення як одного з компонентів формування творчої особистості в вищому навчальному закладі. І в той же час, найвищий рівень системи оцінювання має назву «творчого», а це означає, що повинна бути організована систематична творча діяльність студента і викладача з вказівками конкретних орієнтирів її, залученням відповідних умінь, демонстрацією творчих технологій, системою дослідження динаміки якісних змін тощо.

У психолого-педагогічній літературі поняття «уміння» трактується як заснована на знаннях і навичках готовність людини успішно виконувати певну діяльність [6, с.102]. Уміння завжди спираються на активну інтелектуальну діяльність, свідомий інтелектуальний контроль виконання тієї чи іншої дії.

В працях Романовської О.О. зазначено, що творчі уміння – це реалізовані креативні здатності людини, результатом виявлення яких є новий продукт; вони є найвищими в ієрархії умінь, такими, що забезпечують життєтворчість людини, дозволяють реалізуватися креативному потенціалу індивіда, розкритися відповідним здібностям і здатностям особи, опанувати технологією видобування творчого продукту [5]. Таким чином, професійно-творчі уміння не є вродженими, а вони формуються під час поетапної пізнавально-творчої навчальної діяльності, кожен з етапів, якої організований на засадах проблемності навчання, створення спеціальних умов (психолого-педагогічних) для творчого розвитку та самовдосконалення особистості.

Під психолого-педагогічними умовами розуміємо:

-створення емоційної, доброзичливої атмосфери у процесі виконання будь-яких творчих завдань;

-здійснення організації діяльності студентів з розв'язання творчих завдань з опорою на їхні інтереси, потреби, потенційні можливості, здібності тощо (відсутність шаблонності).

-вирішення творчих завдань через пробудження в кожній особистості дослідницької активності, поглиблення інтересу до творчої діяльності, спонукання до успішних дій та досягнення поставленої мети (мотивація).

Н.В. Ліфарєв в своїй роботі «Психологія особистості» вважає, що уміння стають елементами діяльності, які складаються з автоматично виконуваних дій, названих навичками і дозволяють що-небудь робити з високою якістю, наприклад, точно і правильно виконувати якусь дію, операцію, або серію дій [1]. У сучасній психології «уміння» розуміють, як «заснована на знаннях і навичках готовність людини успішно виконувати певну діяльність. Уміння являють собою свідомо контрольовані частини діяльності, щонайменше в головних проміжних пунктах і кінцевій меті» [9]. Уміння формується як синтез знань і навичок, оволодіння людиною сукупністю операцій, що забезпечують успішну діяльність. Сергеєнкова О.П. визначає, що «уміння – здатність використовувати наявні знання, поняття, оперувати ними для виявлення суттєвих властивостей об'єктів і явищ, успішного розв'язання теоретичних і практичних завдань» [8, с. 81]

І.О. Вівденко зазначає, що аналіз робіт педагогічних досліджень показує, що вчені переважно досліджують процеси формування професійних і творчих умінь окремо один від одного, не розглядаючи їх як цілісне педагогічне явище. Лише в останні роки з'являються визначення об'єднаної категорії «професійно-творчі уміння».

В своїй монографії С.О.Сисоєва визначила структурно – компонентний метод вивчення і оцінювання творчої особистості, одним з етапів якого є вивчення творчих умінь людини (в даному випадку – учня) [10]. Автором була запропонована методика оцінювання творчих умінь, яка полягала в тому, що викладені тести і відповіді на них дали можливість виявити здібності дитини в таких параметрах:

- 1.Проблемне бачення
- 2.Здатність висування гіпотез,оригінальна ідея
3. Здатність до дослідницької діяльності
- 4.Розвинення уяви і фантазії
- 5.Здатність до виявлення протиріч
- 6.Здатність до подолання інерції мислення
- 7.Уміння аналізувати,синтезувати та інтегрувати інформацію

Такого роду діагностика дозволяє вірно оцінити можливості дитини і вірно спрямувати її подальший розвиток до творчої діяльності.

Висновки. Провідного значення в процесі творчого розвитку студентів набуває розвиток їх творчих умінь і здібностей, які є невід'ємною складовою становлення творчої індивідуальності людини. З метою удосконалення змісту, форм і методів професійної підготовки

фахівців в системі вищої освіти необхідно зосередити увагу на формуванні особистості з високим рівнем знань, умінь, навичок, здатної подолати труднощі в досягненні своєї мети.

Психологи та педагоги доводять, що правильно організоване навчання сприяє формуванню творчої особистості, а це можливо здійснити тільки завдяки включенню до змісту навчання різних евристичних механізмів і методів пізнавально-творчої діяльності та створення необхідних педагогічних умов для успішної творчості студента.

Список літератури

1. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник. — Київ: Центр навчальної літератури, 2003. - 240 с.
2. Горальський А. Теорія творчості. Львів, 2002.
3. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навч.-метод. посіб. / В. М. Доній, Г. М. Несен, Л. В. Сохань та ін.; За ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, В. О. Тихоновича. К., 1996.
4. Горальський А. Правила тренінгу творчості: Метод. посіб. Львів, 1998
5. Формування творчих умінь у майбутніх інженерів- педагогів [Текст] / Романовська О.О. // Сборники научных работ НТУ "ХПИ" : Проблемы та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти №34 - НТУ "ХПИ", 2013. - ISSN 2078-7812
6. Никитина Г. В. Формирование творческих умений в процессе профессионального обучения /Г. В. Никитина, В. Н. Романенко. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербург. ун-та, 1998. – 168 с.
7. Фромм Э. Человек для себя / Пер. с англ. И. Константинова. – М.: Коллегиум, 1992. – 253 с.
8. Сергєєнкова О. П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Педагогічна психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
9. Павелків Р.В. Загальна психологія. Підручник. – К.: Кондор, 2009. – 576 с.
10. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: Підручник. – К.: Міленіум, 2006. – 344с.
11. Сисоєва С.О., Батечко Н.Г. Вища школа освіти України: реалії сучасного розвитку /С.О.Сисоєва, Н.Г.Батечко – К.:ВД ЕКМО,2011. – 344с.
12. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах: Наказ Міністерства освіти України від 2 червня 1993 року №161.
13. <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
14. Зайченко І.В. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга І. Історія зарубіжної педагогіки: [навч. пос.] / І.В.Зайченко. – К.: Слово, 2010. – 624 с.

В статье рассматриваются категории «творческая личность», «умение», «творческие умения» в психологическом и педагогическом аспектах, определяются их сущность и содержание, значение умений и навыков в профессиональной подготовке студента как составляющей творческой индивидуальности человека.

Умение, творчество, творческие умения, творческая личность, система высшего образования, профессионально-творческая подготовка.